

Francesco Pittoni, Bogorodica s djetetom, Dubrovnik, Knežev dvor
Francesco Pittoni, Madonna with Child, Dubrovnik, Rector's Palace

Grgo Gamulin

Redovni profesor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u mirovini

Izvorni znanstveni rad
primljen 29. 12. 1987.

Prijedlozi za mletački settecento

Sažetak

1. Jedno vjerojatno djelo Francesca Pittonia

Slika Bogorodica s djetetom, nekoć u privatnoj zbirci u Zagrebu, a danas u pinakoteci Kneževa dvora u Dubrovniku, nije mogla biti pripisana G.B. Pittoniu, a za njegova strica Francesca nije bilo odlučnih dokaza. Postoje samo neke indikacije, prije svega Bogorodičin dugi vrat, što se opsesivno javlja na slikama ovog slikara. Karakterističnu stilistiku izduženih vratova nalazimo na slikama Prikazanje Bogorodice u hramu, Uskrsnuće Lazara (u S. Nicolo u Trevisu) te na dvjema redakcijama Krista i preljubnice. Autor ipak misli da konačnu odluku o atribuciji ove slike treba odložiti dok se opus Francesca Pittonia temeljitije obradi. Ako se pak dokaže da dubrovačka slika pripada ovom slikaru, bit će to značajan prilog oskudnom katalogu Francesca Pittonia.

2. Prijedlog za Nogaria

Prema relativnom poznavanju Nogarijevih djela, autor je ipak prosudio da bi slika Dječak sa psićem, iz zbirke Josipa Jeličića u Splitu, mogla biti pripisana ovom slikaru. Ova se slika stilski, kromatski, a i u još nekim pojedinostima podudara s djelima ovog slikara, koji je unutar mletačkog slikarstva, baš u žanru što ga potvrđuje i naša slika, stvorio svoj poseban položaj.

3. Prijedlog za Vincenza Damini

Nakon dužeg pomnog uspoređivanja Grgo Gamulin pokušava dovesti u vezu sliku Magdalena pokajnica iz Strossmayerove galerije s venecijanskim slikarom Vincenzom Daminiem. Glavna stilska uporišta za svoju atribuciju nalazi u oblikovanju lica i nagih dijelova na Damini-
evim slikama Judita, iz Sarasote, i Sv. Nikola Toletinski, iz Sv. Augustina u Aquili.

1. Jedno vjerojatno djelo Francesca Pittonia

Već se dugo fotografija ove male *Bogorodice s djetetom* nalazi u mojoj fototeci. Nije, naravno, mogla biti pripisana G.B. Pittoniu, a za njegova strica Francesca nije bilo odlučnih dokaza. Nemamo ih zapravo ni sada. Postoje, doduše, određene indikacije (prije svega onaj Bogorodičin dugi vrat, što se opsesivno javlja na slikama ovog slikara).

Poznavao sam ovu malu sliku dok se nalazila u privatnoj zbirci u Zagrebu. Preporučio sam je za nabavu pinakoteci Kneževe palače u Dubrovniku, gdje se danas i nalazi. Zbog reduciranog motiva teško ju je uspoređivati s poznatim slikama Francesca Pittonia, za kojega prof. Pallucchini i Morassi vele da je oko 1614. imao svoj najizrazitiji tenebrozni trenutak. Od rasute grupe slika, koje su svojedobno bile u dvorcu Planina (Postojna), dakle od 1714. ili 1716, počinje, čini se, slobodniji način našeg slikara. *Samsona i Dalilu*, danas u zbirci Querini u Pordenonu, potpisali su zajednički i stric i nećak.¹

Znači li to da našu sličicu treba vezati za to posljednje desetljeće slikarova djelovanja? – Upravo na mnogo ranijem *Prikazanju Bogorodice u hramu*, oko 1680 (a prema Arslanu oko 1690), nalazimo naime na takve duge vratove, a osim toga i prijelome draperija – pri čemu treba, naravno, voditi računa o činjenici da je naša slika veoma mala, tako da se mijenja i morfologija nabora. Takav vrat nalazimo i na *Uskrsnuću Lazara* (u S. Nicolò u Trevisu), iz, prema gđi Zavi Boccazzi, vremena poslije 1690. Ali produženi oval lica i dugi vratovi zaista su kao znaci raspoznavanja ovog slikara na objema redakcijama *Krista i preljubnice*.²

Vjerojatno ima još nekih uporišta koja bi se možda mogla mobilizirati kao potvrda prijedloga koji predlažemo, ali bolje će biti konačnu odluku odložiti do vremena kada profil ovog slikara bude temeljitije obraden. Zava Boccazzi je u svome monumentalnom djelu o G.B. Pittoniu objavila i niz djela njegova strica, a nesumnjiv je doprinos, osim Palluchini-
evog poglavlja u Seicentu, i studija Margaret Binotto o Francescovim djelima u Trevisu.³ Ali pripisivanje zagrebačke slike *Loth i kćeri* stricu umjesto nećaku, ne čini mi se zasad uvjerljivim. Tako lice tipično za Giovannia Battistu nije nam poznato kod Francesca, a starčevo lice nije tipično za njega. Ali možda bi rješenje ovog problema trebalo potražiti, pošto budu utvrđeni stupanj i oblici suradnje obaju slikara, baš počevši od zajednički potpisane slike *Samson i Dalila* iz dvorca Planina, 1716. ili 1718, sada u zbirci Querini u Pordenonu. Upravo na njoj, kao i na slici *Loth i kćeri*, vidimo posve drukčiju, više sećentesknu, fiziognomiku, drukčiju negoli je ona na zagrebačkoj slici. A ne može se smetnuti s uma da je u istoj zbirci (i istog podrijetla) baš ta slika *Loth i kćeri*, koja izgleda u mnogočemu drukčijom.⁴

Sigurno je da lik Lothove kćeri na desnoj strani slike pokazuje dodire s likovima koje susrećemo na Francescovim platnima, dok lik kćerke u sredini pa toraks Lotha i njegova draperija ukazuju više na nećaka.⁵ U svakom slučaju, kad bi se moglo sa sigurnošću dokazati da zagrebačka slika zaista pripada Francescu Pittoniu, bio bi to važan prilog oskudnom katalogu ovog slikara.

Francesco Pittoni, Lot i kćeri, Zbirka Conte Vittorio Querini, Pordenone
Francesco Pittoni, Lot with Daughters, Pordenone, Conte Vittorio Querini's Collection

Francesco Pittoni i G.B. Pittoni, Samson i Dalila, Zbirka Conte Vittorio Querini, Pordenone
Francesco Pittoni and G.B. Pittoni, Samson and Delilah, Pordenone, Conte Vittorio Querini's Collection

G.B. Pittoni, Lot i kćeri, Zagreb, Društvo sveučilišnih nastavnika
G.B. Pittoni, Lot with Daughters, Zagreb, The University Professors' Association

G.B. Pittoni, Lot i kćeri, detalj, Zagreb, Društvo sveučilišnih nastavnika
G.B. Pittoni, Lot with Daughters, detail, Zagreb, The University Professors' Association

Giuseppe Nogari, Dječak sa psićem, Split, Zbirka J. Jeličić
 Giuseppe Nogari, *Boy with a Dog, Split, Josip Jelačić's Collection*

2. Prijedlog za Nogaria

Za ovog *Dječaka sa psićem* iz zbirke Josipa Jeličića u Splitu moglo se oklijevati između Giacoma Ceruttia i Nogaria. Ipak određeni naturalistički priklon Lombardanina, prije svega na Moronia, odbija našu misao od Ceruttia (premda nisam u mogućnosti konzultirati katalog izložbe od 1966, koju je u Milanu organizirao Giovanni Testori i ostalu relevantnu bibliografiju (M. Gregori, L. Mallé i dr.).

Koliko mogu prosuditi prema relativnom poznavanju Nogarijevih slika (u pinakoteci u Dresdenu i u Rovigu), naša slika ipak pripada baš njemu: iz stilskih i kromatskih razloga, a i neke

pojedivosti (oči, punačne ruke i sl.) ponavljaju se dovoljno u njegovu opusu, da nam se ne čini moguće mimoći tog Belestri-
 na učenika, koji je upravo s ovakvim žanrom, u polufiguri, postigao najveće uspjehe. Oslanjajući se ponajviše na Amigonia, on u toj vrsti slikarstva »teži nekom određenijem realizmu koji, prisjećajući se ipak Piazzettinog chiaroscuro, odaje studij flamansko-holandskih uzora« (R. Pallucchini).⁶

U tom žanru, za razliku od slika religiozne tematike, Giuseppe Nogari je ipak stvorio, unutar mletačkog slikarstva, svoj poseban položaj koji mu potvrđuje i ovaj mali doprinos što ga ovdje objavljujemo.

Vincenzo Damini, Sv. Magdalena pokajnica, Zagreb, Strossmayerova galerija
 Vincenzo Damini, *The Penitent Magdalen*, Zagreb, Strossmayer's Gallery

3. Prijedlog za Vincenza Daminia

Već dugo vremena pomišljam da bi *Magdalenu pokajnicu* iz Strossmayerove galerije u Zagrebu trebalo pripisati Vincenzu Daminiu. Nekoliko slika koje su nam pristupačne u publikacijama ne pružaju nam ipak dovoljno uporišta za neku kategoričnu tvrdnju. Pa ipak, možda vrijedi pokušati dovesti našu sliku u vezu s Venecijancem Daminiem, koji se, poslije boravka u Engleskoj (u trećem desetljeću 18. stoljeća), pojavio u Aquili, gdje je i ostao, slikajući do 1749. godine. Prof. Pallucchini

sagledava u aquilskim radovima »*un viraggio chiaroscuroale*«, to jest povratak smjeru Piazzette i Benkovića, od kojega je i započeo svoj *curriculum*, vezavši se zatim za Pellegrinia, da bi u Abruzzima doživio utjecaj Solimene.

I na našoj *Magdaleni* to je vidljivo, a pogotovo nemirni *chiaroscuro* što ga stvara pokrenuta struktura draperije. Konveksne sfere lica i nagih dijelova upravo su one s *Judite* u Sarasoti i *Sv. Nikole Tolentinskog* u *Sv. Augustinu* u Aquili.⁷

Bilješke

1

R. PALLUCCHINI, *La Pittura veneziana del Seicento*, 1981, str. 279.

2

R. PALLUCCHINI, *nav. dj.*, II, sl. 943; M. BINOTTO, *Francesco Pittoni nella chiesa di San Nicolò a Treviso*, »Arte Veneta«, XXXIV, 1980, sl. 3, str. 187; sl. 1, 2, str. 186.

3

F. Zava BOCCAZZI, *Pittoni*, Venezia, 1979. – Na slici *Mojsije gazi faraonovu krunu* (br. 7) nalazimo adekvatnu preciznost prstiju, oštro modelirane nabore, pa i sličnu glavu djeteta.

4

F. Zava BOCCAZZI, *nav. dj.*, str. 16, sl. 6.

5

Za lice kćerke u sredini vidi F. Zava BOCCAZZI: br. 72, 85, 118, 171, 172, 231, 234, 368–372. – Za lik Lotha: br. 2, 5, 18, 28, 48, 59, 64, 65, 87 itd.

6

R. PALLUCCHINI, *La Pittura veneziana del Settecento*, 1960; M. CINOTTI, *Catalogo della pittura italiana dal '300 al '700*, Milano, 1985, str. 248.

7

R. PALLUCCHINI, *La Pittura veneziana del Settecento*, 1960, sl. 324, 326.**Summary****Grgo Gamulin****Proposals for the Venetian Settecento***1. A work possibly done by Francesco Pittone*

The painting 'Madonna and Child', which was part of a private collection in Zagreb and now belongs to the Rector's Palace Gallery in Dubrovnik, could not be ascribed to G.B. Pittone, and there was no decisive evidence that it was painted by his uncle Francesco. There are, however, certain indications, above all the Madonna's long neck, which appears obsessively in Pittone's paintings. The characteristic style of elongated necks can be found in the paintings 'Presentation at the Temple', 'The Resurrection of Lazarus' (in S. Nicolo, Treviso), and in the two revised paintings of 'Christ and the Adulteress'. The author thinks that the final decision on the attribution of this painting should be postponed until Francesco Pittone's work has been thoroughly studied. If it can be proved that the painting in Dubrovnik is the work of this painter, it would be a significant addition to the scarce catalog of Francesco Pittone's paintings.

2. A proposal for Nogari

The relative wealth of knowledge about Nogari's work allowed the author to ascribe the painting 'Boy with a Dog', from the collection of Josip Jeličić in Split, to this painter. This painting can be matched stylistically, chromatically and in some other particulars with other works by this painter, who created a special status for himself in the genre confirmed by this painting.

3. A proposal for Vincenzo Damini

After a long, careful comparison Grgo Gamulin tried to connect the painting entitled 'The Penitent Magdalen' from Strossmayer's gallery with the Venetian painter Vincenzo Damini. The major stylistic reason for this attribution can be seen in the form of the faces and naked parts in Damini's paintings 'Judith' from Sarasota and 'St. Nicholas of Toletin' from St. Augustin in Aquila.